

آموزشی - تحلیلی

نقدی بر ساختار کتاب فارسی (۱) پایه دهم

دوره دوم متوسطه

علی اکبر امامی

کارشناس ارشد ادبیات فارسی و دبیر آموزش و پرورش منطقه

حمیل

حجت‌اله یوسفی نژاد

کارشناس ارشد ادبیات فارسی و دبیر آموزش و پرورش منطقه

چوار

چکیده

این پژوهش به روش پژوهش توصیفی - تحلیلی از نوع تحلیل محتوا و به شیوه نقد انجام شده است. نگارنده پس از بررسی کتاب فارسی پایه دهم متوسطه سال تحصیلی ۹۵/۹۶ کوشیده است نقد محتوایی و ظاهری کتاب را در حد درک و فهم خویش به نگارش درآورد. مقاله حاضر تلاشی است هر چند کوچک، در راستای بازنگری در برنامه آموزش ادبیات متوسطه؛ به امید اینکه صاحب نظران با بررسی های عالمانه و نقدهای متفکرانه بتوانند به راهکارهای مناسبی در جهت پیشبرد اهداف آموزشی نظام مقدس جمهوری اسلامی برسند.

کلیدواژه‌ها: نقد ظاهری و محتوا، بازنگری و اصلاح

آموزشی - تحلیلی

بهره‌گیری از تفکر انتقادی در تدریس فارسی

دهم

فلورا بختیار پورامیری

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، مدرس دبیرستان

فرزانگان استان مرکزی

چکیده

از کاربرد قوه تعقل و اندیشه، به دلیل نقشی که در تعالی انسان‌ها دارد، در قرآن کریم بارها به صراحت سخن به میان آمده است. اندیشه‌وران حوزه تعلیم و تربیت نیز همواره بر نقش آن در تعیین خط مشی زندگی انسان‌ها صحنه گذاشته‌اند؛ چرا که کیفیت زندگی و یادگیری ما تحت تأثیر نظام تفکر و اندیشه ماست و شکل‌گیری یک جامعه موفق منوط به پرورش افرادی متفکر با قابلیت‌های یادگیری مادام‌العمر است. این پژوهش با رویکردی تحلیلی و با هدف ارائه شیوه‌های ایجاد تفکر انتقادی در دانش‌آموزان در پنج مقوله تفکر انتقادی، زمینه‌های شکوفایی تفکر انتقادی، موانع تفکر انتقادی، مراحل آن، و بهره‌گیری از بسترهای تفکر انتقادی با توجه به کتاب فارسی پایه دهم صورت گرفته است. با توجه به هدف تحقیق، در این پژوهش از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده و تجزیه و تحلیل اطلاعات، کیفی بوده است. یافته‌های کلی پژوهش نشان داد که دو عامل بازدارنده درونی و بیرونی هر یک با فاکتورهایی جداگانه و البته اثرگذار بر هم در دانش‌آموزان، آن‌ها را از افرادی پرسشگر و خلاق به افرادی منزوی کم‌رو و منفعل تبدیل می‌کند. در سنین پایین‌تر، کودکان سرشار از کنجکاوی و خلاقیت‌اند؛ این را از سؤالات فراوانی که می‌کنند، می‌توان تشخیص داد، اما با ورود به پایه‌های بالاتر به دلیل ترس از انتقاد و شکست، عادت‌زدگی، کم‌رویی و نداشتن اعتماد به نفس و از سوی دیگر،

نظام آموزشی معلم‌محور و سنتی، ویژگی‌های خلاقانه دانش‌آموزان از بین می‌رود. توجه به زمینه‌های شکوفایی تفکر انتقادی، شناخت موانع تفکر انتقادی، شناخت ویژگی‌های افراد خلاق، توجه به شیوه‌های نوین آموزشی از سوی معلمان، تغییرات بنیادین در نظام آموزشی و رویکردهای جدید کتاب‌های درسی می‌تواند از عوامل اثرگذار در ایجاد فضای تفکر انتقادی در مدارس ما باشد. رویکرد جدید کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه اول و به دنبال آن، متوسطه دوم و توجه به بعد فلسفی مفاهیم آموزشی از نقاط مثبت و در خور تأمل در بهبود وضعیت آموزشی مدارس ما بوده است. نوآوری و تجدید نظر در کتاب فارسی دهم و توجه بیشتر به محتوا و پرداختن به سطوح بالای آموزشی در بخش‌های آموزشی و ارزشیابی این کتاب درسی زمینه‌ساز بهره‌گیری از شیوه‌های تفکر انتقادی در امر تدریس است که در نهایت، به بروز رفتارهای تازه و توانایی پیدا کردن راه‌حل‌های بدیع برای حل مسائل پیش رویشان منجر می‌شود. هر چند میزان تأثیرگذاری نوآوری کتاب‌های فارسی این دوره برای رسیدن به اهداف آموزشی و ایجاد یک جامعه خلاق در سال‌های آینده نمود بیشتری خواهد یافت.

کلیدواژه‌ها: تفکر، تفکر انتقادی، فارسی دهم، خلاقیت، دانش‌آموزان، موانع، زمینه‌ها

آموزشی - تحلیلی

تأملی در روش آموزش املا

جدا و پیوسته نویسی حرف «ب» و روش تدریس آن

در زبان فارسی

دکتر فریدون اکبری شلدره

علی‌رضا چنگیزی

چکیده

خط و دستور خط از عوامل پیوندساز اجتماعی و فرهنگی هر جامعه به‌شمار می‌آید. نگه‌داری و گسترش آن نیز پایه‌ها و مبنای علمی و آموزشی مناسبی را می‌طلبد و اتفاق نظر در کاربست این بنیان‌ها ضروری است.

پیوسته و جدانویسی برخی از تکواژها مانند: «بی، به، ها، تر، و...» از مقوله‌هایی است که در آموزش باید به آن توجه ویژه‌ای شود.

املا یا درست‌نویسی شکل نوشتاری کلمات، بر هنجارهای خط و عادت‌های بصری استوار است. گاهی تفاوت‌های رسم الخطی و سلیقه‌های نوشتاری سبب دشواری املا و اختلال در یادگیری می‌شود.

این مقاله به بررسی پیشینه حرف «به، ب» و چگونگی تدریس آن در محیط‌های آموزشی پرداخته است.

کلیدواژه‌ها: املا، روش آموزش، دستور خط، تکواژ «به، ب»، مقوله «الترام» و «انتخاب»، روش پیش‌سازمان‌دهنده، روش دریافت مفهوم

آموزشی - تحلیلی

آسیب‌شناسی روش تدریس نگارش و املا

در کتاب‌های زبان فارسی دبیرستان

فهمیه حسنیان، کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی

یومیه عربیان، کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی

چکیده

حذف درس‌های املا و انشا به‌عنوان دو درس مستقل از ساعت‌های درسی دانش‌آموزان دبیرستان، کاستی عمیقی در میزان سواد فارغ‌التحصیلان دبیرستانی و دانشگاهی به‌وجود آورده است. اگر حداقل سواد را درست خواندن و درست نوشتن بدانیم، جای خالی آموخته‌های املا و انشا به‌خوبی احساس می‌شود.

هدف این مقاله، نشان دادن معایب حذف این واحدهای درسی و نیز ارائه راهکارهایی برای حل این مشکل است.

متأسفانه آمارها نشان می‌دهد که دانش‌آملایی و انشایی دانش‌آموزان تا چه حد ناچیز است و این مسئله زنگ خطری بزرگ برای زبان و ادب فارسی به‌شمار می‌آید.

بدیهی است رفع این مشکل، به همکاری همه‌جانبه گروه‌های مختلف تأثیرگذار در حوزه فرهنگ و ادب نیاز دارد و نقش دبیران محترم زبان و ادبیات فارسی در این رابطه بسیار است.

کلیدواژه‌ها: املا، انشا، آفرینش ادبی، لذت‌آفرینی

آموزشی - تحلیلی

چگونه توانستیم علاقه دانش‌آموزان (دوره متوسطه اول) را به درس انشا و نگارش تقویت کنیم؟

مریم احمدپناه

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

دبیر ادبیات فارسی دوره متوسطه اول، شهرستان کنگاور

چکیده

درس انشا و نگارش از مهم‌ترین دروسی است که در دوره‌های مختلف تحصیل با آن روبه‌رو هستیم؛ درسی که به دلایل مختلف از جایگاه واقعی خویش فاصله گرفته است. اهمیت درس انشا و نگارش بر هیچ‌کس پوشیده نیست. این درس مادر تمام دروس محسوب می‌شود؛ زیرا اگر دانش‌آموز با شیوه‌های کارآمد بتواند به مهارت چهارگانه خواندن، نوشتن، گوش دادن و سخن گفتن مسلط شود، در سایر دروس نیز موفق خواهد شد، اما متأسفانه در حاشیه قرار گرفتن آن موجب گردیده است که بیشتر دانش‌آموزان هم به این درس علاقه‌ای نشان ندهند. این امر موجب بروز مشکلاتی در ساعت انشا شده است. اقدام‌پژوهی حاضر با هدف بررسی علل بی‌علاقگی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول به درس انشا، ارائه بعضی راهکارها برای حل این مشکل و اجرای الگوهای فعال تدریس در راستای بهبود وضع موجود انجام پذیرفته است.

کلیدواژه‌ها: اقدام‌پژوهی، انشا، نگارش، معلم، دانش‌آموز

آموزشی - تحلیلی

مثنوی، پدر شعر نو

و چند ایراد در فارسی پایه دهم

امید نقوی

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دبیر ادبیات شهرستان شهریار

چکیده

کتاب «فارسی دهم» دوره دوم متوسطه که به تازگی تألیف و منتشر شده، یک کتاب عمومی برای تمام رشته‌های نظری و یکی از پرشمارگان‌ترین و پرخواننده‌ترین کتاب‌های درسی کشور است. این امر لزوم دقت و وسواس در تألیف آن را افزون‌تر می‌کند.

با نگاهی گذرا به این کتاب، اشکالات کوچک و بزرگ فراوانی در آن مشاهده می‌شود که نمی‌توان به راحتی از کنارشان گذشت. در این مقاله به بیان چند مسئله مهم در درس‌های آغازین کتاب پرداخته می‌شود. سایر مسائل موجود در کتاب نیز ان‌شاءالله در مقاله دیگری به تفصیل بیان خواهد شد. به این امید که علاوه بر رفع آن‌ها در چاپ بعدی، از این پس شیوه کم‌ایرادتری در تدوین کتاب‌های درسی به کار گرفته شود.

کلیدواژه‌ها: فارسی (۱)، نقد، ایراد، پایه دهم، دوره متوسطه دوم

آموزشی - تحلیلی

مطالعه راهبردهای یاددهی و یادگیری درس زبان فارسی دوم متوسطه نظام آموزش از راه دور بر مبنای کتب مربوط از نظر دبیران استان چهارمحال و بختیاری

مریم جعفری دهکردی

دبیر ادبیات فارسی ناحیه ۱ شهرکرد

چکیده

در این پژوهش به مطالعه راهبردهای یاددهی و یادگیری درس زبان فارسی دوم متوسطه نظام آموزش از راه دور بر مبنای کتب مربوط از نظر دبیران استان چهارمحال و بختیاری در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ پرداخته شده است. آموزش و پرورش رشته‌های تخصصی و پیچیده است که اداره امور آن، به کارشناسان مجرب نیاز دارد، سازمان آموزش و پرورش نیز با دیگر سازمان‌ها هم از نظر دامنه وظایف و عمق تجارب و هم از جهت وظیفه‌ای که در ارتباط با تعلیم و تربیت افراد به‌عهده دارد، کاملاً متفاوت است و توجه خاصی می‌طلبد. هدف اساسی و کاربردی این تحقیق آن است که میزان تأثیر کتاب خودآموز زبان فارسی را در یادگیری فراگیرندگان مشخص کند تا از این طریق، مسئولان آموزش و پرورش و مؤلفان را در تألیف کتب یاری نماید. این تحقیق براساس چهار هدف به انجام رسیده است: ۱. بررسی تأثیر کتاب خودآموز زبان فارسی دوم در فرایند یاددهی و یادگیری؛ ۲. بررسی دیدگاه دبیران درباره میزان بهره‌گیری از کتاب خودآموز زبان فارسی دوم متوسطه با توجه به مطالب مکمل و تکمیلی؛ ۳. بررسی کتاب خودآموز با توجه به ویژگی‌های تعریف شده برای طراحی متون درسی خودآموز و یادگیری مستقل؛ ۴. بررسی کتاب‌های خودآموز زبان فارسی دوم متوسطه با تکیه بر اصل دانش‌آموز محوری. جامعه آماری ۹۲ نفر دبیر ادبیات فارسی بوده است که کتاب خودآموز زبان فارسی دوم متوسطه آموزش از راه دور را تدریس کرده‌اند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده خوشه‌ای ۴۰ نفر از آنان به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. نظر دبیران با استفاده از پرسش‌نامه نظرخواهی از دبیران که حاوی ۳۲ پرسش بود، براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم و جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده براساس روش‌های آماری توصیفی و استنباطی انجام گرفت و برای توصیف داده‌ها

از روش‌های آماری نظیر فراوانی و درصد و در آمار استنباطی از معذور خی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. براساس نتایج به‌دست آمده، مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش عبارت‌اند از اینکه کتاب خودآموز و کار و تمرین آموزش از راه دور برای یاددهی و یادگیری دبیران و دانش‌آموزان مؤثر و مفید بوده است. از نظر دبیران، مطالب تکمیلی کتاب خودآموز برای یاددهی و یادگیری کارایی و اثربخشی خود را در سطح بالایی نشان داده است. کتاب خودآموز و کار و تمرین، دانش‌آموزان را به یادگیری مستقل هدایت می‌کند و تکیه کتاب خودآموز بر دانش‌آموز محوری است.

کلیدواژه‌ها: راهبردها، آموزش و پرورش، معلم، سیستم آموزش حضوری، آموزش از راه دور، یاددهی، یادگیری

آموزشی - تحلیلی

جغرافیای فرهنگی ادبیات پایداری در ادبیات فارسی متوسطه دوم

ایرج صادقی

چکیده

با مطالعه کتاب‌های درسی ادبیات فارسی متوسطه دوم (دبیرستان) با توجه به ادبیات پایداری این پرسش مطرح می‌شود که آیا ادبیات پایداری فقط بیان جنگ و سستیز با رویکرد بیرونی است یا رویکرد و چهره‌های دیگری هم دارد. هدف پژوهشگر از این پژوهش، بیان منظرهای مختلف ادب مقاومت و انعکاس فرهنگی اثر است. نویسنده در این پژوهش با روش عمومی تحقیق و روش تلفیقی، مؤلفه‌های شعری ادب پایداری دبیرستان را با روش استقراء، ارزیابی می‌کند و نتیجه می‌گیرد که ادب مقاومت تاریخچه‌ای به بلندای آفرینش انسان دارد و از درون و پایداری اخلاقی انسان، شروع می‌شود. بنابراین، آن را در حالت کلی به دو دسته ادبیات پایداری برون‌گرا و ادبیات پایداری درون‌گرا تقسیم می‌کند که هر یک جغرافیای فرهنگی خاصی دارد و به بررسی و تحلیل آن‌ها می‌پردازد. پژوهشگر گاهی هم به روند بازتاب ادب پایداری برون‌گرا و درون‌گرا و دگردیسی جغرافیای فرهنگی می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: جغرافیای فرهنگی، ادبیات پایداری، وطن، انسان، شعر، بازتاب

آموزشی - تحلیلی

رابطه غلط‌های املائی دانش‌آموزان کرد زبان و فرایندهای آوایی

حسین کمبری

کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی و شناسایی آن دسته از غلط‌های املائی دانش‌آموزان کردزبان که ناشی از فرایندهای آوایی است، انجام گرفته است. از آنجا که تفاوت‌های آوایی زبان‌ها در شکل نوشتاری و گفتاری ساخت واژه‌ها تأثیر دارد، اهم مشکلات املائی و نگارش درس زبان فارسی دانش‌آموزان کردزبان دوره ابتدایی ناشی از فرایندهای آوایی است. مثل (قلب، حذف و ابدال) ایجاد می‌شود. از زاویه روان‌شناسی زبان، تأثیر

فرایندهای آوایی در مواردی مثل حساسیت شنیداری ناشی از ضعف در حافظه شنوایی، توالی دیداری و ضعف در حافظه بصری هویدا می‌شود. به‌طور قطع، می‌توان گفت املا یک فعالیت زنده و نیمه‌فعال نوشتن است و هم‌زمان که شنیده می‌شود، نوشته نیز می‌شود. فرایند این پژوهش با شناخت جامع خطاهای املائی دانش‌آموزان کردزبان و کشف ارتباط آن با اشکال فرایندهای آوایی شروع شده و نسبت به دسته‌بندی آن اقدام شده است تا راهبردهای لازم آموزشی از سوی معلمان و مدرسان و مؤلفان دوره ابتدایی ارائه شود. این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و به پیروی از مدل تحلیل خطای سلینگر (۱۹۲۲) انجام گرفته است. جامعه آماری آن نیز شامل دانش‌آموزان کردزبان شهرستان سرپل زهاب بوده و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای - تصادفی تعداد ۸۲ نفر دختر و ۸۲ نفر پسر مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

کلیدواژه‌ها: زبان کردی، فرایند آوایی، کردی کلهری، زبان فارسی، املا، خطا

آموزشی - تحلیلی

بررسی خط و مسائل مربوط به آن در

برنامه‌ریزی زبان

شهریار شادی‌گو، دکترای زبان و ادبیات فارسی، مدرس

دانشگاه فرهنگیان ایلام

محمدرضا کمبری، کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی به

غیر فارسی‌زبانان، دبیر دبیرستان‌های شهر ایلام

چکیده

برنامه‌ریزی زبان از جدیدترین جنبه‌های برنامه‌ریزی است و در سال‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین مباحث در رشته جامعه‌شناسی زبان تبدیل شده است. این فعالیت سازمان یافته در جهت ایجاد تغییرات آگاهانه در ساخت یا کاربرد زبان (گفتاری و یا نوشتاری) انجام می‌گیرد. یکی از موضوعاتی که در برنامه‌ریزی زبان به آن پرداخته می‌شود، خط و مسائل مربوط به آن است. در این مقاله، نویسنده کوشیده است نخست از برنامه‌ریزی زبان و مراحل آن تعریفی ارائه کند و سپس، در مورد ارتباط زبان و خط، تاریخچه پیدایش خط و مسائل مربوط به خط که در برنامه‌ریزی زبان به آن‌ها پرداخته می‌شود، مطالبی را فراروی خواننده بگذارد. سرانجام نیز نتیجه می‌گیرد که هدف برنامه‌ریزان زبان، ایجاد یک نظام نوشتاری ساده و در عین حال دقیق، برای ثبت گفتار است.

کلیدواژه‌ها: جامعه‌شناسی زبان، برنامه‌ریزی زبان، خط

آموزشی - تحلیلی

تکرار در کتاب فارسی پایه هفتم دوره اول متوسطه

محمدحسین بقایی

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی و دبیر دبیرستان‌های

خمین

چکیده

نظر به عنایت مؤلفان ارجمند کتاب فارسی هفتم (پایه اول متوسطه) به آرایه تکرار و اهمیت آن، که همواره مورد توجه نقادان، نویسندگان و

نقد و تحلیل ساختار و محتوای کتاب فارسی

دهم

زهرا خستو

سرگروه زبان و ادبیات فارسی استان البرز

چکیده

مهم‌ترین ابزار رسیدن به آموزش مطلوب، کتاب‌های درسی است. از گذشته‌های دور، زمانی که علم و دانش مورد توجه قرار گرفت و بنای مکاتب و مدارس گذاشته شد، اهمیت کتب درسی و کیفیت و کمیت آن اساس آموزش به حساب می‌آمده است.

کتاب‌های درسی در هر دوره باید با توجه به پیشرفت‌ها و فرهنگ هر سرزمین تألیف شود. در واقع، این آثار چراغ راه عالمان هر عصر محسوب می‌شود.

اصل مهم در تألیف کتب درسی، توجه به نیاز روز است. اهمیت دادن به خواسته‌ها، نیازها و آرزوهای فراگیرندگان می‌تواند انگیزه و امیدی برای آموختن بیافریند. در حقیقت، این انگیزه اهرم اصلی ماشین آموختن است.

ناگفته نماند هر کتابی که نوشته می‌شود، بسیار والا و ارجمند است و باید به‌عنوان یک موجود زنده به آن نگریست؛ اگرچه توانمندی‌ها و ضعف‌هایی نیز داشته باشد.

کتاب فارسی دهم در قالب هشت فصل و هجده درس تدوین شده است. این کتاب تلخیصی از کتاب‌های ادبیات ۱ و ۲ گذشته است ولی دروس جدیدی هم به آن اضافه شده که جای نقد و بررسی دارد.

کلیدواژه‌ها: فارسی دهم، نقد، ساختار، محتوا

آموزشی - تحلیلی

بررسی ادبیات داستانی در کتاب

تاریخ ادبیات ۱ و ۲

محمد چهارمحالی

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سیستان و

بلوچستان

دبیر ادبیات فارسی دبیرستان‌های شوشتر

چکیده

«ادبیات داستانی» یکی از پویاترین گرایش‌های ادبی است که به دو نوع سنتی و معاصر تقسیم می‌شود و هر کدام از این شاخه‌ها نیز انواعی دارند. این نوع ادبیات در کتاب‌های ادبیات دوره متوسطه دوم جایگاه ویژه‌ای دارد؛ به گونه‌ای که درصد قابل توجهی از صفحات این کتاب‌ها را پر کرده است. با وجود این، در کتاب تاریخ ادبیات ۱ و ۲ سهم ناچیزی بدان اختصاص داده شده و درسی یا بخشی با این مضمون نیامده است. مخصوصاً از «ادبیات داستانی معاصر» هیچ‌گونه یادداشتی نشده است. در مقاله حاضر، نویسنده ضمن معرفی انواع ادبیات داستانی، به تحلیل این موضوع و اهمیت وجود آن به شکل برجسته در کتاب تاریخ ادبیات ۱ و ۲ می‌پردازد و در پایان پیشنهاد می‌کند که با حذف برخی مطالب غیر ضروری، بخش یا درسی با عنوان «ادبیات داستانی معاصر» یا «عصر جمال‌زاده»، به عنوان پدر داستان‌نویسی مدرن در ایران، در ادبیات ۲

شاعران در طول تاریخ ادب فارسی بوده، این نوشته به بررسی و کارکرد این آرایه در این کتاب پرداخته است. حاصل این بررسی نشان می‌دهد که مؤلفان ارجمند در انتخاب اشعار که در هفت قالب از قوالب شعری آمده‌اند، به جز شعری از ملک‌الشعراى بهار در قالب مسمط - که شناخت آن برای دانش‌آموز دشوار است - از لحاظ محتوا و موسیقی موفق عمل کرده‌اند و گزینه‌هایشان درخور دانش‌آموزان این دوره بوده است.

همچنین، حاصل این نوشتار نشان می‌دهد که مؤلفان محترم در گزینش متون عاطفی (ادبی) موفق بوده‌اند و فقط تکرار اسم‌های خاص در برخی از این متون، گاه ملال‌آور می‌شود. به‌نظر می‌رسد درس «قلب کوچکم را به چه کسی بدهم؟» با عنایت به بهره‌گیری از شگرد خیال‌سازی، درخور دانش‌آموزان این دوره نیست. اگرچه این درس به‌طور اختصاصی برای آموزش این هنر ادبی در کتاب گنجانده شده است، درج آن در کتاب دوره تحصیلی پایین‌تر، عاقلانه‌تر به‌نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: تکرار، فارسی هفتم، شعر و متون عاطفی

طرح درس

طرح درس مبتنی بر آی تی (IT) درس

دوازدهم کتاب فارسی پایه دهم دوره دوم

متوسطه با عنوان رستم و اشکبوس

علی اکبر امامی

کارشناس ارشد و دبیر زبان و ادبیات فارسی جمیل

تعریف طرح درس

طرح درس که به آن راهنمای آموزشی (Instructional Guide) هم گفته می‌شود، سندی است که اجزای فرایند آموزشی فعال برای مشارکت فراگیر به منظور دستیابی به اهداف آموزشی را ترسیم می‌کند. طرح ساختاری سازمان‌یافته برای تدریس و نقشه‌ای کلی برای هدایت فعالیت‌های آموزشی است و در آن مفاهیم، اهداف، فرصت‌های آموزشی و روش‌های ارزیابی یک درس مشخص بیان می‌شود. در یک طرح درس، مجموعه فعالیت‌هایی که آموزش دهنده از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی ویژه تدارک می‌بیند، پیش‌بینی و تنظیم شده است و به کمک آن، آموزش دهنده می‌تواند فعالیت‌های ضروری آموزشی را به ترتیب و در مراحل و زمان‌های مشخص و به شیوه‌ای منطقی پیش ببرد.

تنظیم طرح درس

طرح درس را می‌توان به اشکال مختلف تنظیم کرد. معمولاً آن را آموزش دهنده‌ای که برای یک دوره آموزشی برنامه‌ریزی می‌کند، آموزش دهنده دیگری که در تدریس دوره آموزشی همکاری دارد و یا شخصی که ممکن است دوره آموزشی را برای آموزش به فراگیرندگان و در جای دیگری طراحی کند، می‌نویسد. در ضمن، نوشتن طرح درس‌های دوره‌ای (سالانه، نیم‌سال یا ماهانه) با طرح درس‌های روزانه متفاوت است. طرح درس به‌عنوان یک نقشه، ترتیب اجرای آموزش را مشخص می‌کند ولی باید انعطاف‌پذیر باشد. اگر آموزش دهنده در روند آموزش با مشکلات خاصی مواجه شود یا موضوعات جدیدی مطرح گردد و با نیازهای فراگیرندگان متفاوت باشد، طرح درس را می‌توان تغییر داد.

آموزشی - تحلیلی

گنجانده شود.

کلیدواژه‌ها: ادبیات داستانی سنتی، ادبیات داستانی معاصر، تاریخ ادبیات ۱ و ۲، دوره متوسطه دوم

آموزشی - تحلیلی

آسیب‌شناسی حذف دو درس املا و انشا به عنوان درس‌های مستقل در دوره متوسطه

محمدعلی گلستانی شیشوان

دبیر زبان و ادبیات فارسی مرکز پیش‌دانشگاهی رازی

عجب‌شیر

چکیده

بعد از اتمام دوران تحصیل، برای هر فرد به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم دو مقوله خواندن و نوشتن باقی می‌ماند و این دو، در درس‌های املا و انشا، جلوه‌گر می‌شوند. بنابراین، با حذف آن‌ها دروس دوره متوسطه، در حقیقت امتیاز خواندن و نوشتن از فرد سلب می‌شود.

نگارنده در این مقاله سعی دارد آسیب‌هایی را که از قبل حذف املا و انشا در وهله اول، متوجه فرد و در وهله دوم متوجه جامعه می‌شود، با آوردن دلایل و شواهد کافی توضیح دهد و لزوم احیای این دو درس را به عنوان واحدهای درسی مستقل، بیان کند.

کلیدواژه‌ها: املا، انشا، خواندن، نوشتن، گوش دادن، آسیب‌شناسی

آموزشی - تحلیلی

راهکارهایی برای بهبود کیفی آموزش زبان فارسی سال اول دبیرستان

جواد بامشادی، کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی،

دانشگاه پیام‌نور مرکز مهریز (یزد)

پارسا بامشادی، دانشجوی دکترای زبان‌شناسی همگانی،

دانشگاه شهید بهشتی تهران

چکیده

این پژوهش در پی رسیدن به دو هدف است: الف) اهداف کلی ناظر بر همه کتاب‌های درسی دوره دبیرستان به‌ویژه زبان فارسی (۱)؛ ب) اهداف جزئی ناظر بر برخی از دروس و صفحات این کتاب درسی. در زیرگروه اهداف کلی، مواردی که در همه کتاب‌های درسی دوره دبیرستان و حتی دوره راهنمایی فراچشم می‌آید، بیان و راهکارهایی برای آن‌ها پیشنهاد شده است. در بررسی کتاب زبان فارسی (۱) نیز ایرادهای فنی، ساختاری و دستوری موجود در آن شناسایی و پیشنهادهایی برای اصلاح آن‌ها ارائه گردیده است. نتیجه این پژوهش می‌تواند در تدوین و نگارش کتاب‌های درسی و به‌ویژه کتاب‌های زبان فارسی راه‌گشا و یاریگر باشد.

کلیدواژه‌ها: نقد کتاب درسی، زبان فارسی (۱)، آموزش زبان فارسی، نقد زبان‌شناختی

آموزشی - تحلیلی

نقد و بررسی آثار بزرگان ادب فارسی در متون ادبی دوره متوسطه

مطلب غفاری

دانشجوی دکتری زبان و ادب فارسی و مدیر دبیرستان نمونه دولتی ۱۷ شهرپور، منطقه ۱۵ تهران

چکیده

در این مقاله کتاب‌های ادبیات فارسی آموزش متوسطه نظام سالی واحدی آموزش و پرورش مورد نقد و بررسی اجمالی قرار گرفته است. نگارنده ابتدا چهار کتاب ادبیات فارسی عمومی را در چهار پایه و سپس دو کتاب ادبیات فارسی پایه‌های سوم و چهارم رشته ادبیات و علوم انسانی را بررسی نموده و حاصل پژوهش را به ایجاز و اختصار در دو فصل به رشته تحریر درآورده است. در فصل نخست ابتدا مباحث کلی ذکر شده سپس به معایب و محاسن این شش کتاب با ذکر مصادیق پرداخته شده است. در فصل دوم، نگارنده به راهکارها و پیشنهادها عملی که باعث رفع یا کاهش معایب ذکر شده در تحقیق می‌شوند، پرداخته است. در این پژوهش، چهار تن از بزرگان ادب فارسی (حافظ، سعدی، فردوسی و مولانا) در کتاب‌های ادبیات فارسی دوره متوسطه به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار گرفته‌اند اما به جهت محدودیت‌ها، قسمت‌هایی از این تحقیق در قسمت پیوست ارائه گردیده است.

کلیدواژه‌ها: کتب ادبیات مقطع متوسطه، شاهنامه، دیوان حافظ، آثار سعدی و مولوی

آموزشی - تحلیلی

نقد و بررسی فصل پنجم (اسلام و انقلاب اسلامی) کتاب فارسی جدید التالیف پایه نهم متوسطه اول

مریم احمدپناه

کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی و دبیر ادبیات فارسی کنگاور

چکیده

موضوع این نوشته، نقد و بررسی فصل پنجم (انقلاب اسلامی) کتاب فارسی پایه نهم متوسطه اول است، که در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در مدارس سراسر کشور به‌صورت رسمی اجرا شده است. در این راستا، فصل پنجم کتاب مورد نظر از چند جهت مورد نقد و بررسی قرار گرفته است:

۱. نگاهی کلی به کتاب؛
۲. بررسی دروس فصل پنجم (اسلام و انقلاب اسلامی)؛
۳. بررسی فعالیت‌های خواندن و نوشتن فصل؛
۴. معایب و مزایای فصل.

کلیدواژه‌ها: نقد و بررسی، فارسی نهم، اسلام و انقلاب اسلامی

آموزشی - تحلیلی

خلاق‌ترین الگوی تدریس انشای فارسی در دوره متوسطه اول

محمدنمدمال

دبیر ادبیات فارسی دبیرستان شاهد نور، دزفول

چکیده

الگوی تدریسی که در کارگاه انشا می‌تواند کاربرد فراوانی داشته باشد الگوی بدیعه‌پردازی است. این الگو فراگیرندگان، را در جریان تدریس

فعال نگه می‌دارد و کار به صورت گروهی ادامه می‌یابد. علت بارز بودن الگوی بدیعه‌پردازی، پرورش تفکر خلاق دانش‌آموزان در نوشتن است. این الگو در چند مرحله اجرا می‌شود و یاددهنده به تناسب درس یا ... می‌تواند یک مرحله آن را اجرا نکند.

کلیدواژه‌ها: خلاقیت، فعالیت گروهی، الگوی تدریس، چیزی نو، بدیعه‌پردازی

آموزشی-تحلیلی

نقد و ارزیابی کتاب علوم و فنون ادبی

زهره‌علیزاده گلعدانی

چکیده

تحول در آموزش زبان و ادبیات فارسی که در دهه اخیر و از دوره ابتدایی شروع شده بود، اکنون به دوره دوم دبیرستان رسیده است. این تحول در برگزیده ابزارها، روش‌ها، محتوا و برنامه درسی است. شیوه‌ها و موضوعات آموزشی و حتی بازخوردها، همگی درگیر تحولی مثبت شده‌اند. لازمه رسیدن به نتایج بهتر در سایه این تحول بنیادین، همسویی معلمان و دانش‌آموزان، بالاتر از همه، مؤلفان کتب درسی با این تحول و دگرگونی است.

کتاب علوم و فنون ادبی (۱) در راستای همین تحول با تغییر در ساختار آموزش مباحث تخصصی و علوم و فنون ادب فارسی، وارد عرصه آموزش شده است. با توجه به اینکه کتب درسی کارآمدترین ابزارهای آموزش مهارت‌ها و آموزه‌های مورد نظر برای فراگیرندگان در عرصه تعلیم و تربیت‌اند، برای نیل به اهداف به شکلی دلخواه و مفید ضروری به نظر می‌رسد که این کتب مورد بازنگری و ارزیابی قرار گیرند.

در نگاه کلی به کتاب علوم و فنون ادبی (۱) آنچه چشمگیر و در خور توجه می‌نماید، شمول آن بر کلیات علوم ادبی هر چند به‌طور مختصر و ارائه اصول و روش‌هایی علمی و دست‌یافتنی برای ورود به عرصه ارزیابی و نقد متون ادبی است؛ البته در کنار این محاسن انتظار می‌رود تغییراتی مختصر برای رسیدن به نتایج مطلوب‌تر در چاپ‌های آینده کتاب صورت گیرد.

کلیدواژه‌ها: تحول آموزشی، نقد و ارزیابی کتب آموزشی، علوم و فنون ادبی (۱)

آموزشی-تحلیلی

طرح ابتکاری و آموزشی

همگام‌سازی تصویر و معنی لغات در آزمون ادبیات

فارسی

رحیم صالحی

دبیر زبان و ادبیات فارسی دبیرستان‌های شهرستان رامشیر

مقدمه

آشنایی با شیوه‌ها و فنون سنجش و ارزشیابی به‌منظور بهبود پیشرفت تحصیلی از اهداف مهم آموزش و پرورش است.

بی‌شک، مطرح کردن و ارائه شیوه‌ها گامی مثبت در جهت بهبود ارزشیابی و ایجاد انعطاف و تنوع در یادگیری و پایداری آموخته‌هاست. از آنجا که در آزمون ادبیات فارسی دوره متوسطه، نزدیک به نیمی از کل

نمره آزمون به معنای لغات و کاربرد آن‌ها در متون نظم و نثر تعلق دارد، ابداع شیوه‌ای در طرح سؤال که بتواند همگام‌سازی تصویر و معنای لغات را در برداشته باشد، می‌تواند عامل مؤثری در بهبود یادگیری و تثبیت آموخته‌های دانش‌آموزان باشد. برخی از دروس کتب ادبیات فارسی که ظرفیت این‌گونه طرح سؤال را داشته‌اند، به این شیوه طراحی شده‌اند. با امید به اینکه همه ما بتوانیم در شناخت و به‌کارگیری شیوه‌های نوین ارزشیابی گامی سازنده برداریم.

کلیدواژه‌ها: تصویر، سنجش، ادبیات، نظم، نثر، آزمون

آموزشی-تحلیلی

نقد و بررسی کتب تازه تألیف فارسی و کتاب

آموزش مهارت‌های نوشتاری پایه هشتم

علی درویشیان

دانشجوی کارشناسی ارشد و دبیر رسمی مدارس کرج

چکیده

کتاب فارسی پایه هشتم، دوره اول متوسطه، که در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ با تغییرات و مطالب جدید به زیور طبع آراسته شده، دارای نکات قوت و ضعف‌هایی است که در این نوشتار به آن‌ها خواهیم پرداخت. همچنین، کتاب آموزش مهارت‌های نوشتاری (انشا و نگارش)، که برای اولین بار در نظام آموزشی ما تألیف و تدوین شده است، موضوع بحث و نقد و نظر قرار خواهد گرفت.

کلیدواژه‌ها: نقد و بررسی، فارسی هشتم، مهارت‌های نوشتاری

۲۳ سال در یک نگاه

سیر تاریخ ادبیات در دو دوره ابتدایی و راهنمایی از

سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۰

دکتر فریدون اکبری شلدره

عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و کارشناس گروه زبان و

ادبیات فارسی دفتر تألیف

مریم حق شناس

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

چکیده

تاریخ ادبیات به واقع بررسی روند تغییر و تحول ادبیات در بستر تاریخ است. ما هرگز تاریخ ادبیات در این معنا و مفهوم در بین کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و راهنمایی نداشته‌ایم اما از آنجا که همواره هر دانشی پیشینه و پشتوانه‌ای دارد (همچون تذکره‌ها که پیشینه کتاب‌های تاریخ ادبیات ایران هستند)، ما ذکر نام شاعران و نویسندگان در دوره ابتدایی و توضیحات مختصری از آنان را در دوره راهنمایی، پیشینه تاریخ ادبیات در دوره دبیرستان می‌دانیم. بنابراین، هدف ما از بررسی مغفول‌ترین بخش کتاب‌های فارسی ابتدایی و راهنمایی، شناساندن ابتدایی‌ترین نوع تاریخ ادبیات و در ادامه پیشنهادی برای تدوین کتاب تاریخ ادبیاتی مستقل برای دوره ابتدایی است.

کلیدواژه‌ها: تاریخ ادبیات، ابتدایی، راهنمایی